

ارزیابی وضعیت کیفیت زندگی شهری در منطقه یک شهر زاهدان

حسین ابراهیم زاده اسمین^۱

استادیار گروه مردم‌شناسی دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

حسن کاربخش

کارشناس علوم اجتماعی

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۶/۰۴/۳۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۱/۲۶

چکیده

بهبود کیفیت زندگی در هر جامعه‌ای، یکی از مهمترین اهداف سیاست‌های عمومیان جامعه است. در طول سه دهه اخیر، کیفیت زندگی، به عنوان جانشینی برای رفاه مادی، به اصلی‌ترین هدف اجتماعی کشورهای مختلف تبدیل شده است. در این مقاله، سعی گردید که با استفاده از شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، زیست‌محیطی و مدیریت شهری، کیفیت زندگی شهری در منطقه یک شهر زاهدان مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و نوع آن کاربردی است. روش جمع‌آوری اطلاعات به صورت اسنادی و میدانی (پرسشنامه) می‌باشد. جامعه‌ی آماری پژوهش، شهروندان بالای ۱۵ سال ساکن در منطقه یک شهر زاهدان می‌باشد و بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰ برابر ۷۵۷۰۷ نفر بوده که اقدام به نمونه‌گیری گردید. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۲۲۳ نفر محاسبه و به روش تصادفی ساده توزیع شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آزمون آماری تحلیل عاملی و آزمون همبستگی پیرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. نتایج نشان داد اولین عامل به تنهایی ۱۹/۶۹۷، عامل دوم ۱۰/۷۰۹، عامل سوم ۶/۲۷۰، عامل چهارم ۵/۸۲۶، عامل پنجم، ۵/۲۱۱، عامل ششم ۴/۶۸۳، عامل هفتم ۴/۱۷۵، عامل هشتم ۳/۶۱۱ و عامل نهم ۳/۵۱۱ درصد از واریانس را محاسبه می‌کنند. همچنین، نتایج آزمون همبستگی پیرسون، با توجه به سطح معنی‌داری (Sig)، که از ۰/۰۵ کمتر می‌باشد و به لحاظ آماری این رابطه معنی‌دار است؛ نشان می‌دهد بین کیفیت زندگی شهری و شاخص‌های (زیست‌محیطی، اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و مدیریت شهری)، همبستگی بالایی وجود دارد که بیانگر یک رابطه خطی مثبت قوی میان آن‌ها است. بیشترین میزان همبستگی در منطقه یک شهر زاهدان؛ بین کیفیت زندگی شهری و متغیر کالبدی با ضریب همبستگی ۰/۷۸۶ می‌باشد؛ یعنی با افزایش میزان کیفیت محیط کالبدی، کیفیت زندگی شهری نیز افزایش می‌یابد.

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی، شاخص‌های کیفیت زندگی، منطقه یک شهر زاهدان.

مقدمه

شهر به عنوان عالی‌ترین نمود تمدن بشری، نقش بنیادینی در ایجاد زندگی خوب برای تمام شهروندان دارد. اما در عین حال، تاکید بر ابعاد کمی رشد در بسیاری از کشورها به ویژه در کشورهای در حال توسعه منجر به دو قطبی شدن شهرها گردیده و از این روی، برای حل مشکلات بشر شهرنشین و ارتقا ابعاد کیفیت زندگی او، مفهومی تحت‌عنوان کیفیت زندگی مطرح و مورد تحقیق قرار گرفت (رهنمایی و دیگران، ۱۳۹۰: ۲۲۳). مطالعات کیفیت زندگی در محیط‌های شهری، به طور قابل‌توجهی از سوی اندیشمندان علوم شهری مورد بررسی و پژوهش قرار گرفته است. کیفیت زندگی مفهومی گسترده است که مفاهیمی چون، زندگی خوب، زندگی با ارزش، زندگی رضایت‌بخش و زندگی شاد را دربرمی‌گیرد (پورااحمد و دیگران، ۱۳۹۱: ۲۲). مفهوم کیفیت زندگی که نخستین بار در سال ۱۹۶۶ در کتابی با عنوان "شاخص‌های اجتماعی" توسط «ریموند بائر» مورد توجه قرار گرفت، به دنبال ظهور مسائلی بود که از آن با عنوان "بحران‌های شهری" یاد می‌کردند (رهنمایی و دیگران، ۱۳۹۱: ۵۱). بنابراین، در یک شهر سالم با کیفیت زندگی بالا، شرایط کالبدی، اجتماعی و اقتصادی در جهت توانمندسازی ساکنان شهر برای اجرای نقش‌های زندگی و شکوفائی استعدادهای خود مهیا می‌باشد. مفهوم کیفیت زندگی به مرور زمان و متناسب با شرایط خاص فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی هر جامعه دستخوش تحولاتی می‌شود. به طور کلی، مفهوم کیفیت زندگی متأثر از مجموعه عواملی است که شالوده‌پویایی زندگی در یک جامعه شهری را تشکیل می‌دهند. اکثر محققان در مطالعات کیفیت زندگی آن را به دو بعد تقسیم کرده‌اند، یکی بعد روانشناختی و دیگری بعد محیطی (Lotfi and Solaimani, 2009). وجود تعاریف متعدد از مفهوم کیفیت زندگی شهری نشان می‌دهد که این مفهوم بسیار تفسیر پذیر و ابهام آور است و بنابر حوزه کاربرد و نوع مطالعه بسیار فرق می‌کند (شاه‌حسینی و توکلی، ۱۳۹۲: ۱۲۸). نگرانی از کیفیت زندگی، یکی از مشخصه‌های جامعه معاصر است. در واقع نظریه کیفیت زندگی، ترویج و توسعه مفاهیم کیفیت محیط زندگی مردم است تا بهترین شیوه‌های زیستی برای آنها فراهم شود (محمدی و دیگران، ۱۳۹۵: ۸۸).

بهبود کیفیت زندگی در هر جامعه‌ای، یکی از مهمترین اهداف سیاست‌های عمومیان جامعه است. در طول سه دهه اخیر، کیفیت زندگی، به عنوان جانشینی برای رفاه مادی، به اصلی‌ترین هدف اجتماعی کشورهای مختلف تبدیل شده است. امروزه، مطالعات کیفیت زندگی عمدتاً بر محیط شهری و کیفیت زندگی شهری تمرکز کرده است و بررسی آن از ضرورت و اهمیت بالایی برخوردار است که این امر همواره کانون اصلی توجه برنامه‌ریزان بوده است (اجزاشکوهی و کمانداری، ۱۳۹۴: ۳). در همین راستا، هدف مقاله حاضر، ارزیابی وضعیت کیفیت زندگی شهری در منطقه یک شهر زاهدان می‌باشد و سعی گردید که با استفاده از شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، زیست‌محیطی و مدیریت شهری، کیفیت زندگی شهری در منطقه یک شهر زاهدان مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد.

پیشینه تحقیق

در زمینه کیفیت زندگی مطالعاتی در داخل و خارج از کشور صورت گرفته که در جدول ۱ آورده شده است:

جدول ۱: برخی از مطالعات انجام شده در زمینه کیفیت زندگی شهری

سال	نتیجه
مرنز (۲۰۱۵)	وی ابتدا به بررسی اجمالی مطالعات انجام شده در ارتباط با کیفیت زندگی شهری و سپس به ارائه مدل‌های مفهومی گوناگون در این زمینه پرداخته است و در نهایت سنجش پوشش فرهنگ پایداری در میان ساکنان نواحی شهری را به عنوان بخشی از مطالعات کیفیت زندگی ارائه داده است.
ازبوی و همکاران (۲۰۱۳)	به این نتیجه رسیدند که ۶۱ درصد از پاسخگویان به طور کلی از زندگی در خانه‌های فعلی خود راضی بوده‌اند؛ اما در دسترسی به خدمات و امکانات زیربنایی احساس نارضایتی می‌کرده‌اند.
محمدی و دیگران (۱۳۹۵)	نتایج پژوهش نشان داد که متغیرهای سلامت اقتصادی، سلامت روانی، سلامت محیطی، سلامت جسمانی، سلامت اجتماعی و بعد حمل و نقل بیشترین تأثیرات را در بالا رفتن میزان کیفیت زندگی در سطح شهرستان دنا داشته‌اند.
کوشایی و دیگران (۱۳۹۵)	یافته‌ها نشان‌دهنده وجود نابرابری و تفاوت معنادار بین محله‌های بسم از نظر شاخص‌های کیفیت زندگی است.
سجادیان و دیگران (۱۳۹۵)	شهرنشینی سریع و لجام گسیخته، بسیاری از فرصت‌ها را برای ارتقای کیفیت زندگی به شدت محدود و در محیط‌های مختلف شهری ناموزون و نامتعادل نموده است.
حاجی‌زاد و دیگران (۱۳۹۵)	محلات ناحیه دو شهر فارس در شاخص‌های اقتصادی، با امتیاز ۸۴/۱، اجتماعی با امتیاز ۹۸/۱، و کالبدی با امتیاز ۹۳/۰. در رتبه اول و محلات ناحیه یک این شهر رتبه آخر را به خود اختصاص داده‌اند.
مشکینی و دیگران (۱۳۹۵)	معناداری تأثیر دو عامل کیفیت محله و مسکن بر میزان رضایت از کیفیت زندگی، تأیید و معناداری تأثیر وضعیت اجتماعی-اقتصادی ساکنان بر میزان رضایتمندی از زندگی کیفیت زندگیشان رد شد.

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵.

مبانی نظری

در دهه‌های اخیر رشد بالای شهرنشینی و افزایش نقاط شهری در سطح دنیا مفهوم کیفیت زندگی شهری را به طور گسترده‌ای مورد توجه اندیشمندان برنامه‌ریزی شهری قرار داده است؛ به گونه‌ای که موضوع کیفیت زندگی شهری، نقطه کانونی مهمی حول بسیاری از پژوهش‌های شهری گردیده و مبحث بسیاری از مطالعات شهری را شکل داده است (مرصوصی و لاجوردی، ۱۳۹۳: ۷۰)؛ به طوری که مؤسسات مختلف و همچنین دولت‌ها در سطح ملی و محلی، به سنجش و شاخص‌سازی آن پرداخته‌اند (اجزاشکوهی و دیگران، ۱۳۹۲: ۶۴). از ابتدای دهه ۶۰ میلادی، مفهوم کیفیت زندگی در کشورهای اروپایی رواج یافت (حاج یوسفی، ۱۳۸۵: ۱). کیفیت زندگی به عنوان مفهومی برای نشان دادن میزان رضایت فرد از زندگی و به عبارتی، معیاری برای تعیین رضایت و عدم رضایت افراد و گروه‌ها از ابعاد مختلف زندگی است. این ابعاد می‌تواند زمینه‌های تغذیه‌ای، آموزشی، بهداشت، امنیت و اوقات فراغت را شامل شود. از طرفی دیگر، امروزه در ادبیات برنامه‌ریزی توسعه مباحث کیفیت زندگی به عنوان یک اصل اساسی پیوسته مورد نظر برنامه‌ریزان و مدیران امر توسعه است (قالیباف و دیگران، ۱۳۹۰: ۳۴). در تعریف کیفیت زندگی^۱ شهری را احساس خوبی می‌دانند که از ترکیب هویت مکانی، خاطره جمعی و حس تعلق تاریخی به شهر به وجود می‌آید. مفهومی که در این تعریف بسیار مهم به نظر می‌رسد، ارتباط عاطفی انسان با محیط شهر است (Profect et al., 1992: 133-135). کاتر مفهوم کیفیت زندگی را رضایت فرد از زندگی محیط پیرامونی خود می‌داند (Cutter, 1985). مالمن معتقد است کیفیت زندگی تعامل پویا بین فرد مفروض، جامعه و محل سکونت او می‌باشد

^۱-Quality of life

(Mallman, 2000). روسن دریافت مزد را به عنوان شاخص‌های کیفیت زندگی مورد بررسی قرار داد، در همین راستا، نورد هاوس و توبین تفاوت در پرداخت اجاره را به عنوان یکی از شاخص‌های دیگر کیفیت زندگی مورد بررسی قرار دادند. بهبود کیفیت زندگی یکی از اهداف بسیار مهم سیاست‌های بهش عمومی است (Delfim, 2006:411). کیفیت زندگی معانی متفاوتی برای افراد متفاوت دارد و مطابق با فضای کاربرد، معانی متفاوتی بکاربرده می‌شود. سازمان بهداشت جهانی کیفیت زندگی را دریافت شخصی هر فرد از وضعیت زندگی‌اش در رابطه با فرهنگ و نظام ارزش اجتماعش و نیز در رابطه با اهداف، انتظارات، استانداردها و احتیاجاتش تعریف می‌کند (قدمی و معتمد، ۱۳۹۲: ۳۸). از این روست که بیشتر نظریه‌ها در زمینه کیفیت زندگی در مورد ویژگی‌های زیر اشتراک نظر دارند: احساس عمومی خوشبختی، حس مثبت از روابط اجتماعی و فرصتهای بروز توانایی‌های فردی. کیفیت زندگی مقوله‌ای چندبعدی است (قربانی و تیموری، ۱۳۸۹: ۴۹). کیفیت زندگی محصول تاریخی نظام‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است و نمی‌توان آن را مجزا از ساختارهای فوق تبیین کرد. بنابراین مفهوم کیفیت زندگی یک متغیر مرکب می‌باشد و وضعیت آن به سطح توسعه یافتگی جوامع بستگی دارد و می‌توان آن را با طراحی و تدوین شاخص‌هایی تعریف و اجرا کرد (جنتی و خادم‌الحسینی، ۱۳۹۵: ۶۴). به طور کلی، کیفیت زندگی شهری، علاوه بر مسائل اقتصادی، نگرانی‌های اجتماعی و محیط‌زیست را نیز مدنظر قرار می‌دهد (Baskha, et al 2009: 96). مفهوم کیفیت زندگی شهری اهمیت بیشتری می‌یابد هنگامی که توجه شود که در ابتدای قرن بعد جمعیت جهان بین ۷/۶ تا ۹/۴ بیلیون برآورد می‌شود و جمعیت شهری نیز انتظار می‌رود به ۵۰ درصد برسد (لطفی، ۱۳۸۸: ۶۶ به نقل از (Sufian, 1993: 1323). در جدول ۲، تعاریف مختلف کیفیت زندگی از دیدگاه محققین مختلف آمده است:

جدول ۲: مجموعه‌ای از تعاریف مختلف کیفیت زندگی از دیدگاه محققین مختلف

محقق	تعریف کیفیت زندگی
پال، ۲۰۰۵	کیفیت زندگی معیاری برای سنجش میزان برآورده شدن نیازهای روحی- روانی و مادی افراد جامعه می‌باشد.
داس، ۲۰۰۸	کیفیت زندگی به عنوان بهزیستی و یا عدم بهزیستی مردم و محیط زندگی آنها می‌باشد.
مک گرو گر ۲۰۰۴	میزان برخورداری فرد، البته نه فقط برخورداری از چیزهایی که بدست آورده بلکه از تمام گزینه‌هایی که فرصت انتخاب آنها را دارد. به بیان دیگر، کیفیت زندگی به آزادی برای رسیدن و نرسیدن به موفقیت و آگاهی از فرصت‌هایی واقعی وابسته است که فرد در مقایسه با دیگران در اختیار دارد.
رحمان ۲۰۰۳	مفهوم کیفیت زندگی یک متغیر مرکب می‌باشد که از چندین متغیر متأثر می‌گردد. تغییر در سطح درآمد مردم، شرایط زندگی، وضع سلامت، محیط، فشار روحی روانی، فراغت، شادمانی خانوادگی، روابط اجتماعی و چندین متغیر دیگر نظیر آن، که به شکل مرکب کیفیت زندگی و تغییرات آن را تعیین می‌کنند.
جکسون، ۲۰۰۵	میزان توانایی هر فرد جهت دنبال کردن اهداف و ارزش‌ها نشان‌دهنده میزان کیفیت زندگی آن فرد می‌باشد
سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، ۲۰۰۵ و کیوانی، ۲۰۰۷	کیفیت زندگی به معنای تندرستی افراد می‌باشد.
لطفی، ۱۳۸۸	کیفیت زندگی در برگزیده ابعاد روانی است که شاخص‌هایی چون (رضایت، شادمانی و امنیت) را در برمی‌گیرد و در برخی موارد رضایت اجتماعی نامیده می‌شود.

منبع: عنايستانی و عنايستانی، ۱۳۹۱: ۲۶

^۱-Rosen

^۲-Nordhaus and Tobin

^۳-World Health Organization

در ایران نیز به مثابه یکی از کشورهای در حال توسعه، با وجود اینکه اصل ۴۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی بر ریشه‌کنی محرومیت و برآورد نیازهای انسان و کیفیت زندگی تاکید کرده است، و با وجود تمام علاقه‌مندی‌هایی که از ابتدای انقلاب به حذف فقر از جامعه اسلامی، افزایش رفاه و کیفیت زندگی افراد نمایان بوده است، برنامه جامعی در این‌باره تدوین نشده است (زیاری و همکاران، ۱۳۹۳: ۵۶). در مجموع، کیفیت زندگی جهت اشاره به شرایط محیطی که مردم در آن زندگی می‌کنند برای مثال (آلودگی آب و هوا، مسکن فقرا) و به برخی از مشخصه‌های مردم همچون (سلامت یا دستیابی به امکانات آموزشی) به کار می‌رود (قدمی و معتمد، ۱۳۹۲: ۳۸). بالابودن کیفیت زندگی در هر کشور نشانه توسعه پایدار و همه‌جانبه در آن جامعه است. از طرفی، دیگر امروزه در ادبیات برنامه‌ریزی توسعه، مباحث کیفیت زندگی به عنوان یک اصل اساسی پیوسته مورد نظر برنامه‌ریزان و مدیران امر توسعه است (فنی و دیگران، ۱۳۹۴: ۶۷). با توجه به مطالب مذکور، نکته اساسی در مورد کیفیت زندگی این است که این مفهوم در رشته‌ها و علوم مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد. گرایش رشته‌های پزشکی، روانشناسی، جامعه‌شناسی، اقتصاد و جغرافیا و برنامه‌ریزی به بحث‌های کیفیت زندگی، باعث ایجاد تنوع در مدل‌های تحقیق شده است. در نتیجه، معیارها و شاخص‌های فراوان و گوناگونی در جهت ارزیابی و سنجش کیفیت زندگی وجود دارد. همچنین، باوجود رویکردهای مختلف به این بحث، می‌توان معیارها و شاخص‌های گوناگونی را در نظر گرفت. با وجود این، چارچوب جامعی برای مطالعه کیفیت زندگی به صورت یکپارچه و متکی به شاخص‌های فیزیکی، مکانی و اجتماعی ارائه نشده است؛ با این حال، در مطالعات مربوط به ادبیات کیفیت زندگی غالباً به کمپیل^۱ و همکارانش استناد می‌شود. این منبع به عنوان چارچوبی فراگیر برای تحقیقات کیفیت زندگی به آسانی می‌تواند طیفی مرکب از روابط جمعیتی، اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی با در نظر گرفتن میزان رضایت از سطوح مختلف زندگی و حوزه‌های زندگی ارائه دهد (کوهشایی و دیگران، ۱۳۹۵: ۱۹۸-۱۹۷).

در پژوهش حاضر نیز کیفیت زندگی شهری در منطقه یک شهر زاهدان بر اساس پنج بُعد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، زیست‌محیطی و مدیریت شهری مورد سنجش قرار گرفته است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و نوع آن کاربردی است. بر اساس شاخص‌های مدنظر پژوهش شامل اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی، کالبدی و مدیریت شهری (جدول ۳) داده‌هایی از طریق روش‌های میدانی و ابزار پرسشنامه‌ای در قالب طیف ۵ درجه‌ای لیکرت جمع‌آوری گردید. برخی دیگر از داده‌های موردنیاز مانند چارچوب نظری-مفهومی پژوهش، اسناد و مدارک و سرشماری‌ها از طریق روش کتابخانه‌ای به دست آمده است. برای تعیین پایایی پرسشنامه، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید. ضریب محاسبه شده ۰/۷۹۵. به دست آمد. برای بررسی روایی پرسشنامه نیز از روایی صوری استفاده شد. با توجه به حجم جامعه آماری، که شهروندان بالای ۱۵ سال

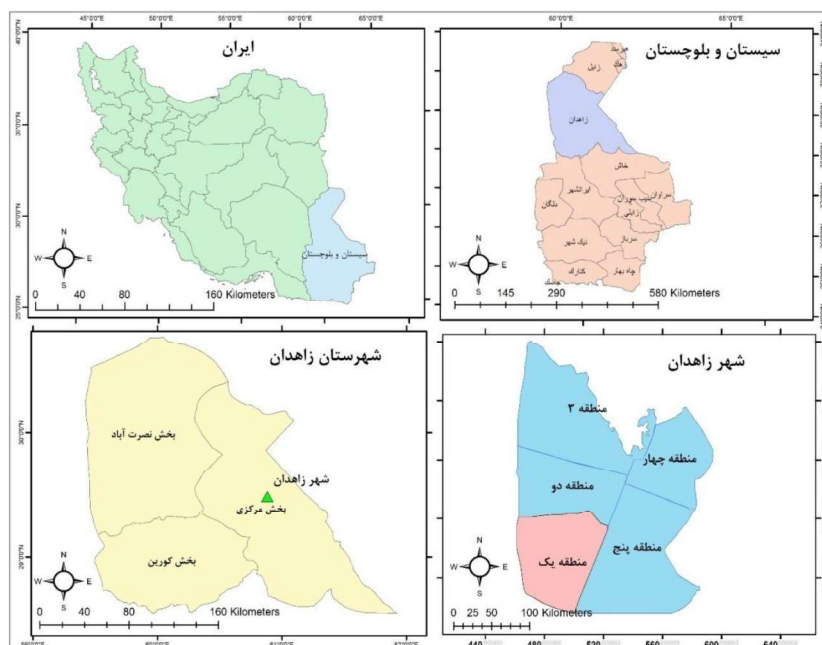
۱- اصل ۴۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران: برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران، بر اساس ضوابط ۹ گانه‌ای استوار است (ر.ک. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۵۸: ۷).

ساکن در منطقه یک شهر زاهدان می‌باشد و بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰ برابر ۷۵۷۰۷ نفر بوده است؛ اقدام به نمونه‌گیری گردیده است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۲۲۳ نفر محاسبه و به روش تصادفی ساده توزیع گردید. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آزمون آماری تحلیل عاملی و آزمون همبستگی پیرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند.

جدول ۳: مؤلفه‌های کیفیت زندگی شهری و گویه‌های مربوط به هر مؤلفه

مؤلفه‌ها	گویه‌ها
زیست‌محیطی	۱- احساس آرامش (نبود آلودگی‌های صوتی، بصری و ...)
	۲- رضایت از میزان پاکیزگی هوا
	۳- رضایت از وضعیت بهداشتی محل سکونت
	۴- وجود فضای سبز مناسب و درختکاری در سطح شهر
	۵- جمع‌آوری فاضلاب و رون‌آب‌های سطحی حاصل از بارش باران
اجتماعی	۶- رضایت از حس شادی و سرزندگی در محل سکونت
	۷- احساس امنیت و آسایش در محل سکونت
	۸- رضایت از وجود ایستگاه پلیس و عملکرد نیروی انتظامی
	۹- میزان روابط همسایگی در محل سکونت
	۱۰- میزان علاقه‌مندی به محل سکونت
اقتصادی	۱۱- رضایت از میزان درآمد خانوار
	۱۲- میزان تمایل به ادامه زندگی در صورت افزایش درآمد
	۱۳- میزان تمایل به نوسازی و بازسازی، در صورت واگذاری و اهداء کمک‌های دولتی
	۱۴- رضایت از فرصت‌های شغلی ایجاد شده
	۱۵- رضایت از هزینه‌های زندگی (هزینه‌های آب، برق، گاز، تلفن و هزینه‌های مرتبط با مسکن)
کابردی	۱۶- رضایت از وضعیت استحکام ساختمان (مقاومت بنا در برابر حوادث)
	۱۷- رضایت از شرایط واحد مسکونی (اندازه، تعداد اتاق، تجهیزات لازم و...)
	۱۸- تقش ساختمان‌ها در زیبایی شهر
	۱۹- میزان دسترسی به خدمات آموزشی (مهد کودک، مدارس و ...)
	۲۰- میزان دسترسی به فضاهای سبز و فراغتی
مدیریت شهری	۲۱- رضایت از کیفیت خیابان‌ها و مسیرهای عبور پیاده (کیفیت پوشش، عرض معابر، روشنایی در شب و ...)
	۲۲- میزان دسترسی به مراکز خرید (نیازهای روزانه (نانوایی، میوه فروشی و ...)
	۲۳- میزان دسترسی به خدمات درمانی (درمانگاه، داروخانه، مطب و ...)
	۲۴- میزان دسترسی به خدمات ورزشی
	۲۵- رضایت از نحوه دسترسی و جانمایی مناسب سطل‌های زباله
مدیریت شهری	۲۶- رضایت از خدمات ارائه شده شهرداری (جمع‌آوری) به موقع زباله، فاضلاب و مواد زاید ساختمانی و ...
	۲۷- وضعیت زیرساخت‌ها، تأسیسات و تجهیزات شهری (آب، برق، تلفن و ...)
	۲۸- رضایت از برنامه‌ها و طرح‌های اجرا شده در شهر
	۲۹- میزان پذیرا بودن مدیریت شهری از پیشنهادات و انتقادات ساکنین شهر

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵.

شکل ۱: محدوده مورد مطالعه منبع: استانداری سیستان و بلوچستان ترسیم، نگارنده، ۱۳۹۵

یافته‌های توصیفی تحقیق

از لحاظ وضعیت جنسی، ۷۷/۶ درصد مرد و ۲۲/۴ درصد زن بودند. از لحاظ ساختار سنی ۱۷/۹ درصد ۱۵ تا ۲۵ سال، ۳۳/۲ درصد ۲۶ تا ۳۵ سال، ۲۵/۶ درصد ۳۶ تا ۴۵ سال و ۱۸/۴ درصد ۴۶ تا ۶۰ سال و ۴/۹ درصد افراد بالای ۶۰ سال سن داشتند. از لحاظ وضعیت تحصیلی، ۵/۴ درصد بی‌سواد، ۲۹/۱ درصد ابتدایی - راهنمایی، ۳۷/۷ درصد دیپلم، ۱۷/۵ درصد فوق‌دیپلم - لیسانس و ۱۰/۳ درصد دارای مدرک تحصیلی فوق‌لیسانس و بالاتر بوده‌اند. از لحاظ وضعیت شغلی، ۲۳/۸ درصد دارای شغل دولتی، ۳۵/۹ درصد شغل آزاد، ۱۸/۸ درصد محصل، ۱۳/۵ درصد خانه‌دار، ۴/۵ درصد بازنشسته و ۳/۶ درصد افراد پاسخ‌دهنده بیکار بوده‌اند.

یافته‌های استنباطی تحقیق

یکی از روش‌های انتخاب متغیرهای مناسب برای تحلیل عاملی، استفاده از ماتریس همبستگی است که اساس تحلیل عاملی برای انتخاب متغیرها به عامل‌های متفاوت استفاده از همبستگی بین متغیرها اما از نوع غیر علی استوار است. البته آمارهای دیگری نیز وجود دارد که محقق از طریق آن‌ها نیز قادر به تعیین و تشخیص مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی است (فاضل‌نیا و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۰۴). از جمله این روش‌ها، مقدار کفایت نمونه است یا شاخص KMO است که مقدار آن همواره بین ۰ و ۱ می‌باشد. برای انجام تحلیل عاملی رضایت‌بخش، باید مقدار KMO بزرگ‌تر از ۰/۶ باشد (ابراهیم‌زاده و روستا، ۱۳۹۵: ۴۴). همچنین برای اطمینان از داده‌ها برای تحلیل عاملی مبنی بر این که ماتریس همبستگی که پایه تحلیل عامل قرار می‌گیرد، در جامعه برابر صفر است یا خیر از آزمون بارتلت استفاده است. همانطور که در جدول ۴ مشاهده می‌کنیم، با توجه به اینکه نتایج حاصل از آزمون بیشتر از ۰/۶ است و سطح معناداری (۰/۰۰۰) با احتمال بیش از ۹۹ درصد وجود همبستگی بین متغیرها را تأیید می‌کند.

جدول ۴: تست‌های KMO و Bartlett's

آزمون کفایت نمونه کایزر-میر-ولکین (KMO)	۰/۷۶۲
---	-------

تقریب کای اسکوتر	۲۰۸۳/۶۱۴
درجه آزادی	۴۰۶
سطح معناداری	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵.

استخراج عوامل

برای ایجاد رابطه منطقی و مناسب شاخص‌ها و عوامل، شاخص‌هایی مورد استفاده قرار می‌گیرند که ضریب همبستگی آن‌ها بالای ۰/۵ باشد (تقوایی و شفیعی، ۱۳۸۸: ۵۷). بر این اساس، در این مقاله مجموع واریانس ۹ عامل یاد شده، ۶۳/۶۹۴ درصد می‌باشد که بیشترین آن با ۱۹/۶۹۷ درصد در عامل اول بوده است. میزان ۶۳/۶۹۴ درصد واریانس نشان‌دهنده رضایت‌بخش بودن نتایج تحلیل عاملی بوده است. نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که در این تحلیل، اولین عامل به تنهایی ۱۹/۶۹۷، عامل دوم ۱۰/۷۰۹، عامل سوم ۶/۲۷۰، عامل چهارم ۵/۸۲۶، عامل پنجم، ۵/۲۱۱، عامل ششم ۴/۶۸۳، عامل هفتم ۴/۱۷۵، عامل هشتم ۳/۶۱۱ و عامل نهم ۳/۵۱۱ درصد از واریانس را محاسبه می‌کنند.

جدول ۵: استخراج عامل‌های نهایی تحلیل داده‌ها

عامل‌ها	مقادیر ویژه		مقادیر ویژه بدون چرخش		مقادیر ویژه با چرخش	
	درصد کلی	درصد واریانس	درصد کلی	درصد واریانس	درصد کلی	درصد واریانس
۱	۵/۷۱۲	۱۹/۶۹۷	۵/۷۱۲	۱۹/۶۹۷	۱۰/۵۴۷	۳۰/۵۹
۲	۳/۱۰۶	۱۰/۷۰۹	۳/۱۰۶	۱۰/۷۰۹	۱۸/۳۴۸	۲/۲۶۲
۳	۱/۸۱۸	۶/۲۷۰	۱/۸۱۸	۶/۲۷۰	۲۶/۰۴۴	۲/۲۳۲
۴	۱/۶۹۰	۵/۸۲۶	۱/۶۹۰	۵/۸۲۶	۳۳/۲۰۹	۲/۰۷۸
۵	۱/۵۱۱	۵/۲۱۱	۱/۵۱۱	۵/۲۱۱	۴۰/۱۴۴	۲/۰۱۱
۶	۱/۳۵۸	۴/۶۸۳	۱/۳۵۸	۴/۶۸۳	۴۶/۲۹۱	۱/۷۸۲
۷	۱/۲۱۱	۴/۱۷۵	۱/۲۱۱	۴/۱۷۵	۵۲/۳۴۴	۱/۷۵۶
۸	۱/۰۴۷	۳/۶۱۱	۱/۰۴۷	۳/۶۱۱	۵۸/۱۴۶	۱/۶۸۲
۹	۱/۰۱۸	۳/۵۱۱	۱/۰۱۸	۳/۵۱۱	۶۳/۶۹۴	۱/۶۰۹

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵.

عامل اول

بر اساس داده‌های جدول ۶، مقدار ویژه عامل اول ۵/۷۱۲ می‌باشد که به تنهایی قادر است ۱۹/۶۹۷ درصد واریانس را محاسبه و توضیح دهد. رضایت از شرایط واحد مسکونی (اندازه، تعداد اتاق، تجهیزات لازم و...)، نقش ساختمان-ها در زیبایی شهر، میزان دسترسی به خدمات آموزشی (مهد کودک، مدارس و...)، میزان دسترسی به خدمات ورزشی و وضعیت زیرساخت‌ها، تأسیسات و تجهیزات شهری (آب، برق، تلفن و...) از جمله متغیرهای تشکیل‌دهنده این عامل هستند که بنا بر تعداد شاخص و مقدار همبستگی به ترتیب اولویت به عامل اول شناخته شده است. در این عامل متغیر رضایت از شرایط واحد مسکونی (اندازه، تعداد اتاق، تجهیزات لازم و...)، با بار عاملی ۰/۷۱۳ بیشترین و متغیر نقش ساختمان‌ها در زیبایی شهر، با بار عاملی ۰/۵۴۶ کمترین میزان بار عاملی را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۶: متغیرهای عامل اول

بار عاملی	متغیر	ردیف
۰/۷۱۳	رضایت از شرایط واحد مسکونی (اندازه، تعداد اتاق، تجهیزات لازم و...)	۱
۰/۵۴۶	نقش ساختمان‌ها در زیبایی شهر	۲
۰/۷۱۳	میزان دسترسی به خدمات آموزشی (مهد کودک، مدارس و ...)	۳
۰/۶۲۲	میزان دسترسی به خدمات ورزشی	۴
۰/۶۳۸	وضعیت زیرساخت‌ها، تأسیسات و تجهیزات شهری (آب، برق، تلفن و ...)	۵

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵.

عامل دوم

همانطور که در جدول ۷، مشاهده می‌کنیم عامل دوم دربرگیرنده متغیرهای از قبیل: رضایت از حس شادی و سرزندگی در محل سکونت، رضایت از وجود ایستگاه پلیس و عملکرد نیروی انتظامی، میزان علاقه‌مندی به محل سکونت، نقش ساختمان‌ها در زیبایی شهر و میزان دسترسی به خدمات درمانی (درمانگاه، داروخانه، مطب و ...) می‌باشد. مقدار ویژه عامل دوم ۳/۱۰۶ است و به تنهایی ۳۰/۴۰۶ درصد از واریانس کل را محاسبه و توضیح و تفسیر می‌کند. بیشترین بار عامل به گویه‌میزان دسترسی به خدمات درمانی (درمانگاه، داروخانه، مطب و ...)، با بار عاملی ۰/۸۲۱ و کمترین آن به گویه رضایت از وجود ایستگاه پلیس و عملکرد نیروی انتظامی، با بار عاملی ۰/۴۲۳ اختصاص دارد.

جدول ۷: متغیرهای عامل دوم

بار عاملی	متغیر	ردیف
۰/۴۴۰	رضایت از حس شادی و سرزندگی در محل سکونت	۱
۰/۴۲۳	رضایت از وجود ایستگاه پلیس و عملکرد نیروی انتظامی	۲
۰/۴۸۳	میزان علاقه‌مندی به محل سکونت	۳
۰/۴۴۳	نقش ساختمان‌ها در زیبایی شهر	۴
۰/۸۲۱	میزان دسترسی به خدمات درمانی (درمانگاه، داروخانه، مطب و ...)	۵

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵.

عامل سوم

مقدار ویژه این عامل ۱/۸۱۸ است که ۳۶/۶۷۷ درصد از واریانس را محاسبه و تفسیر می‌نماید. متغیرهایی که در این عامل جای گرفته‌اند؛ عبارتند از: میزان تمایل به ادامه زندگی در صورت افزایش درآمد، میزان تمایل به نوسازی و بازسازی، در صورت واگذاری و اهداء کمک‌های دولتی، رضایت از هزینه‌های زندگی (هزینه‌های آب، برق، گاز، تلفن و هزینه‌های مرتبط با مسکن) و متغیر میزان تمایل به نوسازی و بازسازی، در صورت واگذاری و اهداء کمک‌های دولتی با بار عاملی ۰/۸۶۷ بیشترین و متغیر رضایت از هزینه‌های زندگی (هزینه‌های آب، برق، گاز، تلفن و هزینه‌های مرتبط با مسکن)، با بار عاملی ۰/۵۵۵ کمترین میزان را به خود اختصاص داده است (جدول ۸).

جدول ۸: متغیرهای عامل سوم

بار عاملی	متغیر	ردیف
۰/۷۲۴	میزان تمایل به ادامه زندگی در صورت افزایش درآمد	۱
۰/۸۶۷	میزان تمایل به نوسازی و بازسازی، در صورت واگذاری و اهداء کمک‌های دولتی	۲
۰/۵۵۵	رضایت از هزینه‌های زندگی (هزینه‌های آب، برق، گاز، تلفن و هزینه‌های مرتبط با مسکن)	۳

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵.

عامل چهارم

مقدار ویژه این عامل ۱/۶۹۰ است و نشان می‌دهد این عامل در مجموع ۴۲/۵۰۳ درصد از واریانس کل متغیرهای تحت بررسی را تبیین می‌کند. متغیرهای که در این عامل بارگذاری شده‌اند شامل؛ رضایت از فرصت‌های شغلی ایجاد شده، میزان دسترسی به فضاهای سبز و فراغتی، رضایت از کیفیت خیابان‌ها و مسیرهای عبور پیاده (کیفیت پوشش، عرض معابر، روشنایی در شب و ...)، میزان پذیرا بودن مدیریت شهری از پیشنهادات و انتقادات ساکنین شهر می‌باشند. بیشترین بار عاملی به متغیر میزان دسترسی به فضاهای سبز و فراغتی با بار عاملی ۰/۷۰۶ و کمترین بار عاملی به متغیر رضایت از فرصت‌های شغلی ایجاد شده با بار عاملی ۰/۵۱۸ اختصاص دارد (جدول ۹).

جدول ۹: متغیرهای عامل چهارم

ردیف	متغیر	بار عاملی
۱	رضایت از فرصت‌های شغلی ایجاد شده	۰/۵۱۸
۲	میزان دسترسی به فضاهای سبز و فراغتی	۰/۷۰۶
۳	رضایت از کیفیت خیابان‌ها و مسیرهای عبور پیاده (کیفیت پوشش، عرض معابر، روشنایی در شب و ...)	۰/۶۴۲
۴	میزان پذیرا بودن مدیریت شهری از پیشنهادات و انتقادات ساکنین شهر	۰/۶۶۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵.

عامل پنجم

مقدار ویژه این عامل، ۱/۵۱۱ است که به ۴۷/۷۱۴ درصد از واریانس کل را محاسبه و تفسیر کرده است. در این عامل ۴ متغیر بارگذاری شده شامل؛ احساس آرامش (نبود آلودگی‌های صوتی، بصری و ...)، رضایت از میزان پاکیزگی هوا، رضایت از وضعیت بهداشتی محل سکونت، رضایت از خدمات ارائه شده شهرداری (جمع‌آوری) به موقع زباله، فاضلاب و مواد زاید ساختمانی و... است. بیشترین و کمترین بار عاملی به متغیرهای رضایت از میزان پاکیزگی هوا و رضایت از وضعیت بهداشتی محل سکونت به ترتیب با بار عاملی ۰/۷۵۱ و ۰/۴۷۱ اختصاص دارد (جدول ۱۰).

جدول ۱۰: متغیرهای عامل پنجم

ردیف	متغیر	بار عاملی
۱	احساس آرامش (نبود آلودگی‌های صوتی، بصری و ...)	۰/۷۳۶
۲	رضایت از میزان پاکیزگی هوا	۰/۷۵۱
۳	رضایت از وضعیت بهداشتی محل سکونت	۰/۴۷۱
۴	رضایت از خدمات ارائه شده شهرداری (جمع‌آوری) به موقع زباله، فاضلاب و مواد زاید ساختمانی و...	۰/۵۰۹

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵.

عامل ششم

مقدار ویژه این عامل ۱/۳۵۸ درصد است که ۵۲/۳۹۷ درصد از واریانس را تبیین و تفسیر می‌کند. متغیرهایی که در عامل ششم جای گرفته‌اند؛ شامل؛ رضایت از وضعیت بهداشتی محل سکونت، احساس امنیت و آسایش در محل سکونت، میزان روابط همسایگی در محل سکونت هستند. بیشترین بار عاملی به متغیر احساس امنیت و آسایش در محل سکونت با بار عاملی ۰/۶۸۰ و کمترین بار عاملی به متغیر میزان روابط همسایگی در محل سکونت با بار عاملی ۰/۶۴۲- اختصاص دارد (جدول ۱۱).

جدول ۱۱: متغیرهای عامل ششم

ردیف	متغیر	بار عاملی
------	-------	-----------

۱	رضایت از وضعیت بهداشتی محل سکونت	۰/۴۹۷
۲	احساس امنیت و آسایش در محل سکونت	۰/۶۸۰
۳	میزان روابط همسایگی در محل سکونت	-۰/۶۴۲

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵.

عامل هفتم

مقدار ویژه این عامل ۱/۲۱۱ درصد است که به تنهایی ۵۶/۵۷۳ درصد از واریانس را محاسبه و تفسیر می‌کند. در عامل هفتم متغیرهای رضایت از وجود ایستگاه پلیس و عملکرد نیروی انتظامی، رضایت از وضعیت استحکام ساختمان (مقاومت بنا در برابر حوادث)، میزان دسترسی به مراکز خرید احتیاجات روزانه (نانوایی، میوه فروشی و ...)، رضایت از نحوه دسترسی و جانمایی مناسب سطل‌های زباله‌قرار گرفته‌اند و متغیر رضایت از وضعیت استحکام ساختمان (مقاومت بنا در برابر حوادث) با بار عاملی ۰/۷۹۲ بیشترین و متغیر رضایت از وجود ایستگاه پلیس و عملکرد نیروی انتظامی با بار عاملی ۰/۴۷۶ - کمترین بار عاملی را به خود اختصاص داده‌اند (جدول ۱۲).

جدول ۱۲: متغیرهای عامل هفتم

ردیف	متغیر	بار عاملی
۱	رضایت از وجود ایستگاه پلیس و عملکرد نیروی انتظامی	-۰/۴۷۶
۲	رضایت از وضعیت استحکام ساختمان (مقاومت بنا در برابر حوادث)	۰/۷۹۲
۳	میزان دسترسی به مراکز خرید احتیاجات روزانه (نانوایی، میوه فروشی و ...)	۰/۵۴۴
۴	رضایت از نحوه دسترسی و جانمایی مناسب سطل‌های زباله	۰/۴۵۳

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵.

عامل هشتم

عامل هشتم در برگزیده متغیرهای رضایت از نحوه دسترسی و جانمایی مناسب سطل‌های زباله، وضعیت زیرساخت‌ها، تأسیسات و تجهیزات شهری (آب، برق، گاز و ...)، رضایت از برنامه‌ها و طرح‌های اجرا شده در شهر می‌باشد که مقدار ویژه این عامل ۱/۰۴۷ درصد است که به تنهایی قادر است ۶۰/۱۸۴ درصد واریانس را محاسبه و توضیح دهد. بیشترین بار عاملی به متغیر رضایت از برنامه‌ها و طرح‌های اجرا شده در شهر با بار عاملی ۰/۷۶۷ و کمترین بار عاملی به متغیر رضایت از نحوه دسترسی و جانمایی مناسب سطل‌های زباله با بار عاملی ۰/۴۲۳ اختصاص دارد (جدول ۱۳).

جدول ۱۳: متغیرهای عامل هشتم

ردیف	متغیر	بار عاملی
۱	رضایت از نحوه دسترسی و جانمایی مناسب سطل‌های زباله	۰/۴۲۳
۲	وضعیت زیرساخت‌ها، تأسیسات و تجهیزات شهری (آب، برق، گاز و ...)	۰/۴۵۷
۳	رضایت از برنامه‌ها و طرح‌های اجرا شده در شهر	۰/۷۶۷

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵.

عامل نهم

این عامل در برگزیده متغیرهای از قبیل؛ وجود فضای سبز مناسب و درختکاری در سطح شهر، جمع‌آوری فاضلاب و رون‌آب‌های سطحی حاصل از بارش باران، رضایت از میزان درآمد خانوار می‌باشد که مقدار ویژه این

عامل ۱/۰۱۸ است که ۶۳/۶۹۴ درصد از واریانس را توضیح و تفسیر می‌نماید. متغیر رضایت از میزان درآمد خانوار با بار عاملی ۰/۷۱۸ بیشترین و متغیر جمع‌آوری فاضلاب و رون‌آب‌های سطحی حاصل از بارش باران با بار عاملی ۰/۵۰۵ کمترین بار عاملی را به خود اختصاص داده‌اند (جدول ۱۴).

جدول ۱۴: متغیرهای عامل نهم

ردیف	متغیر	بار عاملی
۱	وجود فضای سبز مناسب و درختکاری در سطح شهر	۰/۵۱۶
۲	جمع‌آوری فاضلاب و رون‌آب‌های سطحی حاصل از بارش باران	۰/۵۰۵
۳	رضایت از میزان درآمد خانوار	۰/۷۱۸

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵.

در جدول ۱۵، نتایج آزمون همبستگی پیرسون، با توجه به سطح معنی‌داری (Sig)، که از ۰/۰۵ کمتر می‌باشد و به لحاظ آماری این رابطه معنی‌دار است؛ نشان می‌دهد بین کیفیت زندگی شهری و شاخص‌های (زیست‌محیطی، اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و مدیریت شهری)، همبستگی بالایی وجود دارد که بیانگر یک رابطه خطی مثبت قوی میان آن‌ها است. بیشترین میزان همبستگی در منطقه یک شهر زاهدان؛ بین کیفیت زندگی شهری و متغیر کالبدی با ضریب همبستگی ۰/۷۸۶ می‌باشد؛ یعنی با افزایش میزان کیفیت محیط کالبدی، کیفیت زندگی شهری نیز افزایش می‌یابد.

جدول ۱۵: نتایج آزمون همبستگی پیرسون جهت تعیین رابطه بین شاخص‌ها و کیفیت زندگی شهری

متغیرهای مستقل	متغیر وابسته	N	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری (Sig)
زیست‌محیطی	کیفیت زندگی شهری	۲۲۳	۰/۶۷۴	۰/۰۰۰
اجتماعی			۰/۷۶۸	
اقتصادی			۰/۶۰۰	
کالبدی			۰/۷۸۶	
مدیریت شهری			۰/۷۶۰	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵.

نتیجه‌گیری

در ایران نیز به مثابه یکی از کشورهای در حال توسعه، با وجود اینکه اصل ۴۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی بر ریشه‌کنی محرومیت و برآورد نیازهای انسان و کیفیت زندگی تاکید کرده است، و با وجود تمام علاقه‌مندی‌هایی که از ابتدای انقلاب به حذف فقر از جامعه اسلامی، افزایش رفاه و کیفیت زندگی افراد نمایان بوده است، برنامه‌جامعی در این باره تدوین نشده است. در پژوهش حاضر، وضعیت کیفیت زندگی شهری در منطقه یک شهر زاهدان با استفاده از مدل تحلیل عاملی، مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که مجموع واریانس ۹ عامل یاد شده، ۶۳/۶۹۴ درصد می‌باشد که بیشترین آن با ۱۹/۶۹۷ درصد در عامل اول بوده است. میزان ۶۳/۶۹۴ درصد واریانس نشان‌دهنده رضایت‌بخش بودن نتایج تحلیل عاملی بوده است. در این تحلیل، اولین عامل به تنهایی ۱۹/۶۹۷، عامل دوم ۱۰/۷۰۹، عامل سوم ۶/۲۷۰، عامل چهارم ۵/۸۲۶، عامل پنجم ۵/۲۱۱، عامل ششم ۴/۶۸۳، عامل هفتم ۴/۱۷۵، عامل هشتم ۳/۶۱۱ و عامل نهم ۳/۵۱۱ درصد از واریانس را محاسبه می‌کنند. همچنین، نتایج آزمون همبستگی پیرسون، با توجه به سطح معنی‌داری (Sig)، که از ۰/۰۵ کمتر می‌باشد و به لحاظ آماری این رابطه معنی‌دار است؛ نشان می‌دهد بین کیفیت زندگی شهری و شاخص‌های (زیست‌محیطی، اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و

مدیریت شهری)، همبستگی بالایی وجود دارد که بیانگر یک رابطه خطی مثبت قوی میان آنها است. بیشترین میزان همبستگی در منطقه یک شهر زاهدان؛ بین کیفیت زندگی شهری و متغیر کالبدی با ضریب همبستگی ۰/۷۸۶ می-باشد؛ یعنی با افزایش میزان کیفیت محیط کالبدی، کیفیت زندگی شهری نیز افزایش می‌یابد. در همین راستا، راهکارهایی از قبیل ارتقای فرهنگ شهری جهت کاستن از مشکلات اجتماعی، ایجاد امکانات گذران اوقات فراغت از طریق افزایش سرانه فضای سبز، تلاش برای امکانات حمل و نقل عمومی و دادن تسهیلات بیشتر در این زمینه، ارتقای درآمد و ایجاد امنیت شغلی و ... برای ارتقای وضع موجود و کیفیت زندگی پیشنهاد می‌گردد.

منابع

- ابراهیم‌زاده، عیسی و مجتبی روستا (۱۳۹۴)، ارزیابی و تحلیل ایمنی پارک‌های شهری موردشناسی: شهر جهرم، فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری و منطقه‌ای، شماره ۱۸، صص ۵۲-۳۷.
- اجزاءشکوهی، محمد، علی شیرازی و زهره حدادمقدم (۱۳۹۲)، بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت زندگی شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی پنج تن آل عبا (التمیمور مشهد)، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، شماره ۲۱، صص ۷۹-۵۹.
- پوراحمد، احمد، امین فرجی ملایی، آزاده عظیمی و صدیقه لطفی (۱۳۹۱)، تحلیل طبقه‌بندی کیفیت زندگی شهری با روش SAW، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۴۴، شماره ۴، صص ۴۴-۲۱.
- جنتی، عفت و احمد خادم‌الحسینی (۱۳۹۵)، مطالعه تطبیقی کیفیت زندگی در گونه‌های مختلف بافت فرسوده شهر اصفهان (مطالعه موردی: محلات شهشهان، جلوان و ارزنان)، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، سال پنجم، شماره نوزدهم، صص ۷۴-۶۳.
- حاجی‌نژاد، علی، جعفر قادری و عزت‌الله قاسمی‌قاسموند (۱۳۹۵)، تحلیل و ارزیابی نابرابری‌های کیفیت زندگی در محلات شهری (نمونه موردی: شهر فارسان)، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، شماره ۲۱، صص ۱۷۸-۱۶۷.
- رهنمایی، محمدتقی، امین فرجی ملایی، حسین حاتمی نژاد و آزاده عظیمی (۱۳۹۱)، تحلیلی بر مفهوم کیفیت زندگی شهری در شهر بابلسر، جغرافیا و آمایش شهری و منطقه‌ای، شماره ۵، صص ۷۶-۴۹.
- رهنمایی، محمدتقی، ایوب منوچهری‌میان‌دوآب و امین فرجی‌ملایی (۱۳۹۰)، تحلیل کیفیت زندگی در بافت فرسوده شهر میانداب، مدیریت شهری، شماره ۲۸، صص ۲۴۰-۲۲۳.
- زیاری، کرامت‌اله، علی مهدی و معصومه مهدیان بهنمیری (۱۳۹۲)، بررسی و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی در شهروندان مهاجر و بومی (مورد پژوهش: شهر قم)، دوفصلنامه مسائل اجتماعی ایران، سال پنجم، شماره ۱، صص ۷۸-۵۵.
- سجادیان، ناهید، مرتضی نعمتی، صفیه دامن‌باغ و علی شجاعیان (۱۳۹۵)، تحلیلی بر رشد سریع شهرنشینی و کیفیت زندگی در کلانشهر اهواز، جغرافیا و آمایش شهری و منطقه‌ای، شماره ۱۸، صص ۲۱۴-۱۸۷.
- شاه حسینی، پروانه و هانیه توکلی (۱۳۹۲)، تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی شهری مورد: محله وردآورد منطقه ۲۱ شهر تهران، مجله آمایش محیط، شماره ۲۴، صص ۱۴۴-۱۲۷.
- عنابستانی، علی‌اکبر و زهرا عنابستانی (۱۳۹۱)، تأثیر عملکرد مدیریت شهری بر ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان (مطالعه موردی: شهر جدید گلبهار)، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، دوره ۴، شماره ۴، صص ۳۴-۲۳.
- فنی، زهره، سامان حیدری و پرویز آقایی (۱۳۹۴)، سنجش کیفیت زندگی شهری با تأکید بر جنسیت، مطالعه موردی: شهر قروه، دو فصلنامه پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، شماره ۱۲، صص ۷۸-۶۵.
- قالیباف، محمداقبر، مجتبی روستایی، مهدی رمضان‌زاده‌لسبویی و محمدرضا طاهری (۱۳۹۰)، ارزیابی کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: محله یافت‌آباد)، فصلنامه جغرافیا، شماره ۳۱، صص ۵۳-۳۳.
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۵).

قدمی، مصطفی و سمانه معتمد (۱۳۹۲)، بررسی کیفیت زندگی در شهرهای کوچک با تاکید بر بعد سلامت فردی و اجتماعی (مطالعه موردی: شهر نور، استان مازندران)، جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، شماره ۴۹، صص ۳۳-۵۰.

قربانی، رسول و راضیه تیموری (۱۳۹۱)، تحلیلی بر نقش پارک‌های شهری در ارتقای کیفیت زندگی شهری با استفاده از الگوی Seeking-Escaping نمونه موردی: پارک‌های شهری تبریز، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۲، صص ۴۷-۶۲.

کوهشایی، محمد، حسین یغفوری و مجتبی روستا (۱۳۹۵)، سنجش فضایی شاخص‌های کیفیت زندگی در محله‌های شهر بم بعد از زلزله با استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره، فصلنامه رفاه اجتماعی، شماره ۶۱، صص ۱۸۷-۲۲۰.

لطفی، صدیقه (۱۳۸۸)، مفهوم کیفیت زندگی شهری: تعاریف، ابعاد و سنجش آن در برنامه‌ریزی شهری، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی، سال اول، شماره چهارم، صص ۸۰-۶۵.

محمدی، جمال، اعظم خان‌آقایی و علی‌اکبر رزم‌پوری (۱۳۹۵)، ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در شهرهای کوچک اندام (مطالعه موردی: شهر دنا)، فصلنامه فضای جغرافیایی، شماره ۵۵، صص ۸۷-۱۰۹.

مرصوسی، نفیسه و سید علیرضا لاجوردی (۱۳۹۳)، مطالعه تطبیقی کیفیت زندگی شهری در ایران، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)، سال چهاردهم، شماره دوم، صص ۹۵-۶۹.

مشکینی، ابوالفضل، کیومرث حبیبی، آرمان رحیمی کاکه جوب و محمدحامد عبدی (۱۳۹۳)، مقایسه تطبیقی کیفیت زندگی شهری در محله‌های جدید و قدیم (محله جدید ظفریه و محله قدیمی قطارچیان سنندج)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۲، دوره ۴۸، صص ۲۶۳-۲۷۶.

Baskha, M. et al. (2009), Ranking life quality indicators of Iran provinces, *social welfare journal*. Vol. 9, No. 37: 95-112.

Cutter, S. (1985) Rating places: Geographers view on quality of life, New York: Recourse publications in Geography.

Delfim Saantos, Luise, Isabel martin, (2006), Monitoring urban quality of life experience, Social Indicators Research (2007).

Marans, R. W. (2015). Quality of urban life & environmental sustainability studies: Future.

Eziyi, O. I. & Amole, D. (2013). Subjective life satisfaction in public housing in urban areas of Ogun State, Nigeria Journal of CITIES, Vol. 35, 51-61.

Mallman C. A. (2000) The needs and processes, goals and indicators; paper presented for the GDID project of the United Nations University, Mimeo.

Protect, M., Gorden, P. (1992) Planning For urban quality London; London: Frances Pinter.

Sufian, A.J.M. (1993). A multivariate analysis of the determinants of urban quality of life in the world's largest metropolitan areas. Urban Studies, 30(8):1319-1329.